

המחיר היקר של אי-אכיפה ראויה של החוק נגד פולשים לקרקעות המדינה

גלעד אלטמן
מנהל הסיירת הירוקה

בניגוד לגוון "הירוק" של שמה, "הסיירת הירוקה" איננה גוף העוסק בשמירת איכות הסביבה. עיקר עיסוקה של הסיירת – פיקוח ושמירה על אדמות המדינה בשטחים פתוחים ואכיפת חוקי המדינה. השמירה היא כנגד פעילותם של פולשים ומסיגי גבול. בעיקרון חשוב להדגיש כי הסיירת אינה קובעת מדיניות אלא עוסקת בביצועה. הסיירת פועלת תחת מספר כובעים. הכובע האחד – משרד הביטחון; הכובע השני – הפיקוח על שטחי האש מטעם משרד החקלאות; הכובע השלישי – חוק ההתיישבות החקלאית שאותו דואג לאכוף מינהל מקרקעי ישראל; הכובע הרביעי – קרן קיימת לישראל שמטעמה אנו מפקחים ושומרים על אדמות קק"ל.

כדי להבהיר מהן בעצם פעולות הפיקוח והאכיפה יש להגדיר, ראשית לכל, מהי פלישה לקרקע. האם עדר שנכנס לרעות בשטח אש או עדר שנכנס למרעה ללא רשות יכול להיות מוגדר כפולש שנדרשת פעולה נגדו? לכאורה, כיוון שפעולת המרעה היא זמנית, אפשר אולי שלא להתייחס אליה כאל פלישה. אבל כיוון שלכל מעשה לא מורשה על הקרקע יש המשך – יש להתייחס גם לרעייה לא מורשית כפלישה. שהרי ברור לגמרי שאם לא נתמודד עם הבעיה שמציג העדר – יבוא אחר כך הצעד הבלתי נמנע הבא: זריעה חד-שנתית. ושוב נשאלת השאלה: האם זריעה זו היא פלישה שצריך להתמודד איתה? גם כאן התשובה חיובית, מכיוון שחוסר התמודדות עם הזריעה יביא אחריה נטיעה, שאחריה יגיע האוהל. ואם לא נטפל באוהל כאקט פולשני, יגיע אחריו הצריף ובעקבותיו תפתח בנייה קשיחה. ולכן, כל אחת מהפעולות האלה הינה בגדר של פלישה הדורשת התמודדות ולא רק של הסיירת

**“הפולשים
לקרקעות
המדינה מנצלים
לטובתם את**

**נתיב התביעות
המשפטיות וצווי
המניעה; כידוע
לכל, התנועה
במסלול של
צוואר הבקבוק
המשפטי נמשכת
שנים.
וההתמשכות הזו
היא ממש מתן
פרס לפולשים.”**

הירוקה אלא גם של גורמים נוספים כמו מפקחים של המינהל, של משרד הפנים האחראי על חוקי התכנון והבנייה וכמובן של משטרת ישראל המסייעת בפעילות של כל החבורה המורכבת הזו.

העיסוק באיתור הפלישות, החל מהקטנה ביותר וכלה ברחבת ההיקף, מאוד לא פשוט. על מנת לאתר פלישות צריך להיות בשטח כל יום, בכל מקום; צריך לדעת ולהבחין מי מעבר את הקרקע האסורה, מי עושה שימוש אסור בקרקע; צריך להכיר את כל האנשים הקשורים, ישירות או בעקיפין, בפעילות הפולשנית בכל הרמות; צריך לחשוף ולאסוף הרבה מודיעין הן בנתיבים גלויים והן בנתיבים סמויים. אחרי שהמידע הראשוני מצוי בידי הסיירת, מתחיל השלב השני – בדיקת הנתונים מול רשויות השלטון כמו המינהל, צה"ל, קק"ל ואחרים. בדיקה פירושה בירור השאלה האם ניתנו או לא ניתנו אישורים רשמיים לביצוע הפעולה שעל פניה נראית פולשנית. כל העבודה הזו נראית, לכאורה, פשוטה אבל אסור לשכוח כי אנשי

הסיירת הירוקה עושים עבודה קשה ומסוכנת באזורים מרוחקים בנגב, בוואדיות נסתרים, בתחומי הקו הירוק, באזורי קו התפר. הסכנות שאנשי הסיירת הירוקה נחשפים להן אינן קלות. לעתים הסכנה נובעת מחסימת צירי תנועה באבנים המוצבות על אם הדרך שפגיעה בהן עלולה לגרום תאונה, לפעמים המדובר בהשלכת אבנים ולפעמים אלימות פיזית כאשר הסיירים מגיעים לשטח כדי לאסוף פרטים על מנת להכין תיק תביעה. המלחמה היומיומית הזו אינה פשוטה גם בגלל העובדה שאיננה מוכרת לרבים – במדינת ישראל קיימים “אזורים רגישים” שאדם בודד לא יכול להיכנס אליהם, שכניסה אליהם היא לא פעם ממש סכנת נפשות. אזורי סיכון כאלה קיימים לא רק במרחבים השוממים של הנגב. הם מצויים גם בלב המדינה, לאורך הקו הירוק. השלב הבא בעבודה הכמעט סיוזיפית של הסיירים הירוקים הוא ההתארגנות לפינוי. לעתים די במפקח אחד כדי לסלק את הפולשים מן השטח, אך לפעמים דרוש כוח משטרה גדול כדי לפתור את הבעיה. וכבר היו מקרים בהם נדרשו מאות שוטרים על מנת לבצע פינוי ממקרקעין או צו הריסה.

המלחמה המתמדת, רבת השנים, נגד פורעי החוק שינתה את פניה בעשרים השנים החולפות. בשנות השבעים והשמונים היה שלטון החוק משמעותי יותר, חזק יותר, בהפעלתו נגד הפולשים – יהודים או ערבים. מפירי חוק, בהיקפים גדולים יותר או קטנים יותר, קיימים בשני מגזרי האוכלוסייה. בעבר הלא רחוק הייתה ההתמודדות יותר קלה ופחות אמצעים וכוח נדרשו כדי להרחיק את מסיגי הגבול. בשנים האחרונות, למרבה הצער, הרבה יותר קשה לאכוף את החוק, וזאת ממספר סיבות. הגורם הראשון – קיצוצים בתקציב הפעולות שהכניסו את מערכות אכיפת החוק למסגרת של אילוצים שהגבילו את יכולת הפעילות בשטח. הגורם השני – עלייה ברמת הפלישות ובמקביל לה העצמה של רמת האלימות של הפולשים כלפי אוכפי החוק. הגורם השלישי – גידול בהיקף התמודדות הפולשים נגד פינויים באמצעות תביעות משפטיות וצווי מניעה. וכידוע לכל, התנועה במסלול של צוואר הבקבוק המשפטי נמשכת שנים – ממש פרס לפולשים.

מסיבות אלה, לא זכו מפירי החוק לתגובה הולמת, בשנים האחרונות. וללא תגובה הולמת, מתרחבות תופעות הפרת החוק ונוצר שינוי במאזן הכוחות בשטח בו מתרחש מאבק המדינה נגד הפולשים לקרקעות שבבעלותה.

למרות כל הקשיים ממשיכים אנשי הסיירת הירוקה לבצע את משימת השמירה על קרקעות המדינה. מבצעי הסיירת הירוקה מתבצעים ביום ופעמים רבות גם בלילה. הלילה הוא מועד טוב לפעילות כי אז מצטמצם החיכוך עם מפירי החוק.

כל מי שעוסק בנושא שמירת קרקעות המדינה צריך להבין שגוף הפיקוח נגד הפרות החוק אינו עומד בפני עצמו, והוא חלק ממערך שלם שאמור לעסוק במגוון הרחב של הנושאים הקשורים בשמירת הקרקע. בין השאר – הגורמים החוקיים. אנשי הסיירת הירוקה פועלים רק במסגרת החוק. אבל אם ההתפתחויות בשטח מצביעות על כך שחוקים שנחקקו בשנות החמישים אינם מתאימים להתפתחויות בתקופה העכשווית, דרוש שינוי בחקיקה. וזה לא בסמכותה של הסיירת הירוקה. אנחנו פועלים לשינוי חוקים, אבל את קצב השינוי ומהותו לא אנחנו קובעים. בעיה נוספת היא – אי-אכיפת פסקי דין שהוצאו כנגד מפירי חוק. במקרים לא מעטים חולפות שנים מיום מתן פסק הדין – ודבר לא נעשה. כך נוצרות עובדות בשטח, שאי-אפשר לפתור אותן ב"מכה אחת". ברור שכדי להוציא אל הפועל פסק דין שלא בוצע שנים יש להציע פתרונות חלופיים לאלה שנגדם הוא נפסק. למרבה הצער, לא תמיד נמצאים

המחיר היקר של אי-אכיפה ראויה של החוק נגד פולשים לקרקעות המדינה

פתרונות הולמים ועל כן התוצאה היא שקיימים לא מעט פסקי דין לפינוי שאנו לא מוציאים אל הפועל.

לסיכום הדברים אפשר לומר, אולי בכאב לב, כי תמונת המצב בנושא הפלישות לאדמות המדינה היא לא טובה וצריך לשפר אותה ולתקן את המצב. בינתיים זה עדיין אפשרי. אפשרי – אבל יקר וקשה יותר. ברור שהמחיר הנדרש כדי לפנות את השטחים שנתפסו שלא כדין יקר בהרבה מהמחיר שנדרש לפני עשר שנים. אבל ברור גם שהמחיר הנדרש כיום יהיה זול בהרבה מהמחיר שמדינה תידרש לשלם בעוד עשר שנים, אם לא נבצע בהקדם את הפינויים הנדרשים.